FORMELE UNITĂȚII INFRACȚIONALE DIN PERSPECTIVA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

THE UNITY OF CRIME FORMS FROM THE PERSPECTIVE OF THE EUROPEAN CONVENTION OF HUMAN RIGHTS

Cristina PAPANAGA, ORCID: 0000-0002-9516-1207
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 343.23:341.231.14 e-mail: avo.cristina.papanaga@gmail.com

Introducere. Atât în practica legislativă, cât și în jurisprudență, instituția unității de infracțiune ocupă un loc aparte, datorită consecințelor pe care le atrage vizavi de răspunderea penală a subiectului activ, dar și prin diversitatea aspectelor prin care se caracterizează. Însă legea penală a Republicii Moldova nu cuprinde dispoziții clare privind conceptul unității infracționale, și nici dispoziții care să reflecte sfera de cuprindere a formelor acestuia. Unitatea de infracțiune este tratată insuficient în legislaţia națională, fiind rezervate în acest sens doar câteva articole, cu mențiunea formelor corespunzătoare din Partea generală a Codului penal al Republicii Moldova: infracţiunea continuă (art. 29 Cod penal) și infracțiunea prelungită (art. 30 Cod penal), fără a fi prevăzută lista exhaustivă a formelor infracțiunii unice, limitându-se la deducerea acestora din Partea specială a Codului penal [1].

Din acest motiv, este indispensabilă recurgerea nemijlocită la prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului [2], în care se regăsesc și sunt caracterizate amănunțit formele unității de infracțiune: infracțiunea continuă și infracțiunea prelungită. Or, conținutul autonom reflectă caracterul prioritar al CEDO în această materie, reliefată atât de principiile consacrate, cât și de drepturile și garanțiile aplicate.

Discuţii şi rezultate. *Ab initio,* remarcăm Ghidul privind art. 7 din CEDO: Nicio pedeapsă fără lege: principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, care în Capitolul IV, lit. b) denumit „Infracțiunile continue" [3, p. 18], reliefează condițiile aplicării infracțiunii continue, pedepsele aplicabile în cazul comiterii acestora, precum și prezența sau lipsa aplicării retroactive a legii penale în cazul inculpaților.

Dacă ne referim la Ghidul privind art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: libertatea de exprimare, în Capitolul IV, lit. b), denumit „Protecția reputației și a drepturilor altora" [4, p. 32-33], este menționat drept exemplu de infracțiune unică hărțuirea continuă, manifestată prin apariția abuzivă în presă a fotografiilor private ale persoanelor vizate.

Nu mai puțin relevante sunt dispozițiile Ghidului practic cu privire la condițiile de admisibilitate, prevăzute la Capitolul II, denumit „Inadmisibilitate legată de competența Curții", lit. c), pct. 3) „Situații particulare" [5, p. 61].

Un compartiment aparte reprezintă aplicabilitatea unor termene particulare în cazul situațiilor continue referitoare la dreptul la viață, la domiciliu și la respectarea bunurilor.

Un alt compartiment relevant tematicii abordate în Ghid este aplicarea regulii termenului de 6 luni în cauzele privind condițiile de detenție, mai cu seamă Curtea atribuie caracterul continuu condițiilor precare de detenție în care se află reclamantul.

În cazul în care există o întrerupere mai mare de 3 luni între perioadele de detenție, Curtea nu le consideră „situație continuă” (*Shishanov c. Republicii Moldova*, pct. 68-69 [6]). În mod similar, arestările consecutive repetate, care sunt urmate de trimiteri în judecată, condamnări și pedepse privative de libertate, imediat după infracțiunile săvârșite de reclamant, nu constituie o „situație continuă”, chiar dacă reclamantul a beneficiat de perioade de libertate timp de doar câteva minute (*Gough c. Regatului Unit*, pct. 133-134 [7]).

Meritoriu este cazul *Şahin Alpay c. Turciei* [8], în care s-a analizat continuarea arestării preventive a reclamantului, și la pct. 194-195, Curtea a considerat că orice continuare a arestării preventive a reclamantului ar implica o prelungire a încălcării art. 5 § 1 și o încălcare a obligației statului pârât de a respecta hotărârea Curții. În consecință, Curtea a considerat că statul pârât trebuie să se asigure că arestarea preventivă a reclamantului încetează cât mai curând posibil. Într-un alt punct de vedere [9], se discută despre abuzul de putere, și anume, în cazul în care restrângerea unui drept prevăzut în Convenție constituie o situație continuă, pentru ca aceasta să nu contravină art. 18, scopul său principal trebuie să rămână scopul prevăzut de Convenție pe toată durata acesteia. Prin urmare, Curtea va evalua care este/sunt scopul/scopurile urmărit/urmărite pe toată durata acesteia. În special, întrucât evaluarea scopului predominant poate să varieze în timp, Curtea va stabili dacă, la un moment dat în cursul aplicării restrângerii în litigiu, un scop ascuns l-a înlocuit pe cel prevăzut sau a devenit predominant (*Merabishvili c. Georgiei (MC),* 2017, pct. 308 și 351 [10]; și *Navalnyy c. Rusiei (MC),* 2018, pct. 171 [11]). Drept măsuri identitce repetitive, în cele mai des întâlnite cazuri, servesc arestările preventive. În acest sens, Curtea a punctat cauza *Merabishvili c. Georgiei (MC)* [10], când a evaluat care erau scopurile urmărite de-a lungul întregii sale perioade și care era cel predominant. Conform Curții, „Nu a existat nici o probă că, până la scoaterea reclamantului din celulă în vederea audierii, respectiv o perioadă de aproape 7 luni, autoritățile au urmărit un scop ascuns”.

În concluzie, închegând ideile menționate mai sus, constatăm cu certitudine că formele unității infracţionale sunt tratate într-un spectru mult mai larg în ghidurile practice publicate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ce descriu amplu dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului, comparativ cu legislația Republicii Moldova, în care le sunt rezervate doar câteva articole.

Or, ghidurile privind jurisprudența infracțiunilor unice, publicate de Curte, servesc drept sursă de informare a specialiștilor și practicienilor din domeniul dreptului penal privind hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de către aceasta. Ghidurile analizate în lucrare rezumă jurisprudența privind art. 5, 6, 7, 10, 18 și 46 CEDO, structurând

precedentele recente și relevante în domeniu, evidențiind omisiunile și încălcările continue și prelungite săvârșite de către statele pârâte.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18-04-2002. În: *Monitorul Oficial*, nr. 72-74. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125325&lang=ro.
2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf.
3. Ghid privind art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Nici o pedeapsă fără lege: principiul legalității infracțiunilor și pedepselor. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Actualizat la 31 august 2018, 26 p. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_7_RON.pdf.
4. Ghid privind art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Libertatea de exprimare. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Prima ediție – 31 decembrie 2020, 132 p. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_10_RON.pdf.
5. Ghid practic cu privire la condițiile de admisibilitate. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Actualizat la 30 aprilie 2020, 102 p. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/admissibility_guide_ron.pdf.
6. *Shishanov împotriva Republicii Moldova.* Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-163333%22]}.
7. *Gough împotriva Regatului Unit.* Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-147623%22]}.
8. *Şahin Alpay împotriva Turciei*. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-181866%22]}.
9. Ghid privind art. 18 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: Limitarea folosirii restrângerii drepturilor. Actualizat la 31 august 2020, 36 p. Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_18_RON.pdf.
10. *Merabishvili împotriva Georgiei* (MC), 2017. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-178753%22]}.
11. *Navalnyy împotriva Rusiei* (MC), 2018. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-187605%22]}.